

Lær at danne lyd efter total laryngectomi

Denne pjece forsøger at give svar på
nogle af de spørgsmål, der kan opstå i
forbindelse med bortoperation af struben.

Total laryngectomi

Total laryngectomi betyder, at hele dit strubehoved og noget af det omkringliggende væv bortopereres, oftest pga. cancer. Operationen gør, at du fremover kommer til at trække vejret gennem et åndingshul på halsens forside (et stoma). Som følge af operationen er du umiddelbart ikke i stand til at tale. Stemmen er væk, men efter undervisning på Kommunikationscentret, vil du igen kunne danne lyd.

Demonstration af
kommunikationsvibrator på hals

Tilbud om samtale med en logopæd

Almindeligvis indlægges du dagen før operationen, hvor de sidste undersøgelser gennemføres. Når du har talt med en læge og sygeplejerske om operationen, vil hospitalet tilbyde dig og dine pårørende en samtale med en logopæd (talepædagog) fra et kommunikationscenter.

Logopæden vil fortælle om de konsekvenser operationen får for din fremtidige kommunikation og dine muligheder for at få en "ny stemme". Der vil desuden blive lejlighed til at tale om, hvordan man bedst klarer sig i tiden lige efter operationen.

Mange oplever, at det giver tryghed at have mødt logopæden inden operationen. Du får indblik i de kommunikationsmuligheder og hjælpemidler, som du vil kunne få gavn af. Logopæden søger din kommune om at bevillige et undervisningsforløb, så du kan lære at tale igen.

Kommunikationsundervisning

Undervisning hos Kommunikationscentrets logopæd skal medvirke til, at du hurtigst muligt kommer til at leve omtrent som før. Hospitalslægen vurderer efter operationen, hvornår det er forsvarligt at begynde undervisningen. Logopæden tilrettelægger et individuelt forløb med udgangspunkt i dine muligheder og behov. Der arbejdes med lyddannelse, artikulation, taletempo samt håndtering og renholdelse af stomaet. Du får også mulighed for at afprøve plastre, flaps og andre hjælpemidler.

Nogle total laryngectomerede får spændinger i hals, nakke og skuldre, som kan påvirke kommunikationen. Når det er tilfældet, kan vi på Kommunikationscentret kombinere undervisning med fysioterapi.

Har du ikke selv mulighed for at komme til Kommunikationscentret i Ballerup, kan vi arrangere kørsel med din kommune.

Kommunikationsmuligheder

Afhængigt af dine anatomiske forhold efter operationen vil du kunne benytte taleventil, spiserørstale eller kommunikationsvibrator. Uanset kommunikationsformen vil du kunne opnå en god og brugbar tale, der dog er noget anderledes end den, du havde før operationen.

- En taleventil isættes under den primære operation. Den anbringes i vævet mellem luftrør og spiserør. Lyd opstår ved, at stoma lukkes lufttæt, når du dækker det med en finger eller en filterkassette. Herved ledes udåndingsluften gennem taleventilen ind i spiserøret. Luften sætter overgangen mellem spiserør og svælg i svingninger, og der opstår lydbølger. Lydbølgerne forplanter sig opad i mundhulen, hvor du former din tale, stort set som du plejer. En taleventil skal udskiftes på hospitalets Øre-Næse-Hals ambulatorium efter behov.
- Spiserørstale fremkommer ved at luft pumpes eller suges ned i den øverste del af spiserøret. Når luften presses op igen, sættes overgangen mellem den øverste del af spiserøret og svælget i svingninger, og der opstår kortvarlig lyd. Lydbølgerne forplanter sig opad i mundhulen, hvor de kan formes til tale.
- En kommunikationsvibrator er en elektronisk lyd giver, der holdes vinkelret mod et blødt punkt på halsen. Lyden fra vibratoren forplanter sig til mundhulen, og man kan ved brug af tydelige mundbevægelser forme tale.

Psykiske forandringer

I den første tid efter operationen sker der ofte mange fremskridt. Smerterne er væk, og du er i gang med at lære at tale på en ny måde. Efter en tid melder dagligdagen sig, og fremskridtene sker i langsommere tempo. De fleste bliver psykisk påvirkede og reagerer anderledes, end de plejer. Det kan vise sig ved, at du har mindre lyst til at være sammen med andre, er initiativløs eller måske deprimeret. Det er naturlige reaktioner på, at du skal tilpasse dig den nye livssituation.

Mød andre total laryngectomerede

Måske får du lyst til at møde andre total laryngectomerede, som kommunikerer og lever et godt liv. Vi har mulighed for at sætte dig i forbindelse med tidligere patienter, fx gennem Dansk Landsforening for Hals- og Mundhuleopererede.

RELEVANTE LINKS:

www.cancer.dk

www.dlfl.dk

Den pårørendes situation

Det kan være overvældende at være pårørende til en total laryngectomeret. Du er uforberedt på den situation, du pludselig befinder dig i. Ud over at håndtere sorgen og den ændrede hverdag, bliver du som pårørende stillet over for mange nye opgaver. Gråd og latter kan ikke længere høres hos den total laryngectomerede, og du er derfor nødt til at tolke kropssproget.

Du skal finde balancen mellem at opmuntre, give støtte og stille krav. I en tid er du mellemlid til familie og venner, som kan blive usikre på, hvordan de skal forholde sig i den svære situation. Det kan ofte hjælpe at fortælle åbent, hvilken støtte I ønsker fra jeres omgivelser.

Som nærmeste pårørende bliver du inviteret til at deltage en enkelt gang i undervisningen på Kommunikationscentret. I det omfang I har behov for det, taler vi om, hvordan I nærmer jer den hverdag, I havde sammen før operationen. Det er dog vigtigt at huske, at det er den total laryngectomerede selv, der har ansvaret for træningen.

Ja-nej spørgsmål

Det er svært at kommunikere lige efter operationen, fordi man kun kan få skriftlige svar eller skal mundaflæse den opererede. Det kan lette kommunikationen at stille spørgsmål, der kan besvares med ja eller nej.

**Kommunikationscentret
Region Hovedstaden**

Telegrafvej 5, opg. 1, 1. sal
2750 Ballerup

tlf. 45 11 45 50

hverdage mellem kl. 8 og 12

mail: komcentret@hav1.regionh.dk